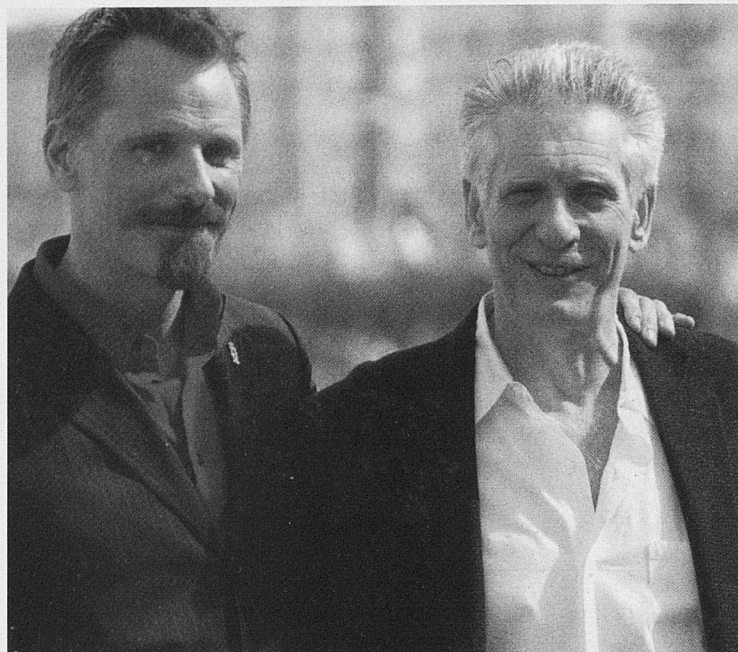

Donostia 2007: Si el cinema sempre fos així...

Iñaki Revesado

Viggo
Mortensen
i David
Cronenberg

Secció oficial

La inauguració

La competició en l'edició d'enguany comptava amb un bon grapat de noms coneguts, que bé pel fet d'haver participat en altres edicions del festival, o bé perquè ja gaudeixen d'un reconegut prestigi, feien, d'entrada, atractiva la selecció de films a competició. Finalment, aquests noms coneguts han estat els que han ofert el millor del que s'ha projectat aquests dies, si bé, sortosament, també hi ha hagut algun nom desconegut que ens ha proporcionat alguna agradable sorpresa. Quan les edicions de 2007 de Berlín, Cannes i Venècia s'han caracteritzat pel bon nivell mitjà de les obres presentades, es podia pensar que Donostia s'havia quedat sense cap bocí del pastís cinematogràfic, però la complicitat amb què compten els dirigents d'aquest festival d'alguns noms importants de la cinematografia mundial, ha permès recollir-ne un parell i inaugurar la Secció Oficial amb el darrer

film d'un realitzador que ben bé hagués pogut estar en qualsevol altre dels festivals anomenats: *Eastern Promises (Promesas del Este)* de David Cronenberg, qui tan bon gust ens havia deixat amb el seu anterior film *A History of Violence (Una historia de Violencia)*. Novament amb la complicitat de Viggo Mortensen, el realitzador s'endinsa dins el món de la màfia russa a la capital britànica per mostrar-nos dues històries contraposades, la d'una jove comare que assisteix en un part a una drogoaddicta que mor sense conèixer el seu fill i el seus intents per trobar els familiars de la criatura abans de deixar-la en mans dels serveis socials, i l'absència de qualsevol moral representada pels membres de la màfia amb qui la jove comare es veurà enredada al llarg de la seva investigació per trobar la família de la criatura. El cap de la màfia té un fill tarambana que li dóna més disgustos que qualsevol altra cosa, però compta amb el suport fidel de Nikolai (paper que interpreta Mortensen), que arregla tot el que el seu fill desfà i que veu com el seu món corrupte tremola quan la comare es converteix en una molèstia pels interessos mafiosos. La violència hi és present, amb algunes escenes que conviden a retirar els ulls de la pantalla, però la intriga i la sensació que darrera de tot això hi ha alguna cosa que no encaixa, fa que el film se segueixi amb interès. Tal vegada no assoleix les cotes del seu anterior treball, però segurament estam també davant d'un dels films de l'any.

Els mals del món actual

Com és habitual en la selecció donostiarra, novament hem trobat pel·lícules que repassen i denuncien el nostre passat més recent i el present més actual. La reflexió sobre els moments més propers han arribat de la mà de *Battle for Haditha (Batalla por Haditha)* i *Buda az sharm foru rikht (Buda explotó por vergüenza)*. La primera és una producció

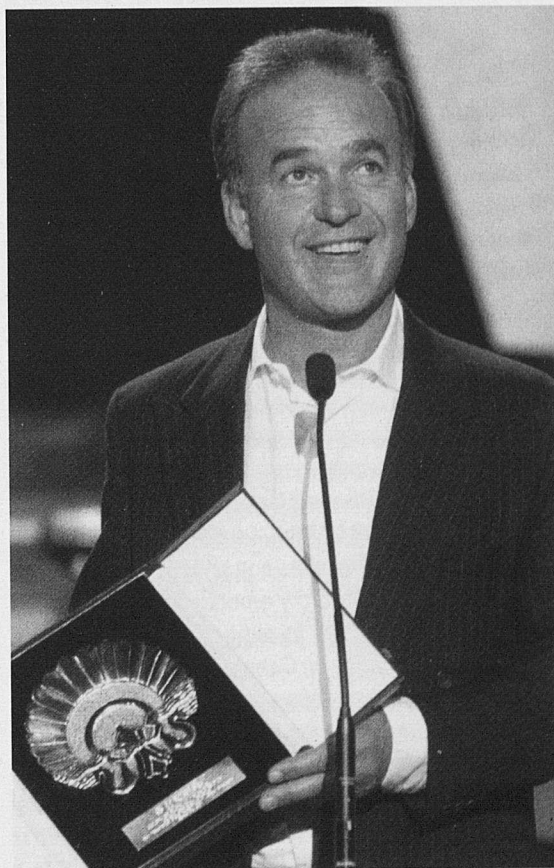
britànica dirigida per Nick Broomfield de qui ja vàrem veure l'any passat *Ghosts*. L'abundant experiència del realitzador en el món del documental és palesa en aquest film que narra un episodi concret, un dels molts desastres de la guerra de l'Iraq en què els civils es converteixen en les víctimes més injustes del conflicte. L'atemptat en Haditha contra un comboi de les tropes nord-americanes dona lloc a una resposta descomunal contra tots aquells que en pogueren saber alguna cosa i callaren. Entre les conversacions de les famílies que viuen en el lloc proper a on s'ha col·locat la bomba, entreveim la por quotidiana amb què han de conviure, por a les represàlies dels terroristes si denuncien la col·locació de la bomba i por a les tropes americanes per no haver denunciat el que sabien. Fins al moment de l'explosió, molt sàviament el realitzador va intercalant amb un ritme lleuger les hores prèvies de les famílies afectades, dels *marines* i dels terroristes. D'aquells que han de cometre les atrocitats posteriors, el realitzador ens aporta detalls de la seva humanitat, com si ens volgués dir que una cosa és la guerra i una altra cosa la vida de cadascú, per mostrar-nos ja després del desastre el penediment i el dolor per tot allò que han provocat. Les escenes de l'atemptat i de l'atac posterior dels nord-americans contra els civils estan rodades com si es tractàs d'un documental. El film no pretén jutjar, només mostra les atrocitats. En qualsevol cas queda clar que quan mig món es manifestava contra l'inici d'aquesta guerra, aquest mig món tenia raó. I de l'Iraq a l'Afganistan en la coproducció franc-iraniana *Buda az sharm foru rikht*, realitzada per la jove de 19 anys Hana Makhmalbaf. Les primeres imatges fan impacte. No és ficció, és la realitat. La fosca realitat del règim talibán manifestada en l'explosió de la gegantina estàtua de Buda. Allà on s'alçava la icona ara hi ha un immens buit amb el qual conviuen un grapat de famílies que habiten en les coves entrecavades en la pedra. A una d'aquestes famílies pertany Baktay, una nina de poc més de 5 anys, que el que més desitja en aquesta vida és aprendre a llegir i a escriure, com fa el seu amic i veí. L'argument no pot ser més senzill, Baktay intenta reunir els doblers necessaris per comprar un quadern, un llapis, una goma i una maquineta i així poder anar a escola com fan els altres nins. Però això tan senzill és convertit en una aventura prodigiosa. Fins a arribar a l'escola Baktay trobarà nombrosos obstacles als quals no són aliens els altres nins del poble, que jugant a ser talibans segresten i lapiden les nines infidels que com Baktay van a l'escola. La realitzadora no perd el pols en cap moment. Hagués estat fàcil caure en el tremendisme per impressionar l'audiència, però res més enfora. La càmera persegueix la petita i té la complicitat dels seus ulls que ho manifesten tot: innocència, por, curiositat, desig, picardia. En definitiva, un bon film que de tot d'una es va guanyar les simpaties de tothom.

Pel que fa a moments històrics més allunyats, podem fer referència a *Matar a todos* i a *Emotional Arithmetic (Aritmética Emocional)*. Cap d'aquestes

Buddha
Collapsed Out
of Shame

dues assoleixen el nivell de les ja comentades, però gaudeixen també de nombroses virtuts. En la primera d'elles Esteban Schroeder torna la mirada cap al capítol més fosc de la història dels països del con Sud-americà: els règims militars, el drama dels desapareguts i la vergonyosa "Operación Cóndor". Situa l'acció en la democràcia, una vegada finalitzada l'obscura etapa militar, per contar-nos la investigació d'una jutgessa sobre la desaparició i assassinat d'un col·laborador de Pinochet en l'Uruguai dels anys 90. La seva feina es veurà obstaculitzada per les autoritats del seu país, si bé la jutgessa està disposada a arribar fins al final en la seva investiga-

Nick Broomfield

ció, fins i tot desenterrarà la implicació de membres de la seva família en aquesta conspiració. Absolutament legítim el treball de Schroeder, qui en la roda de premsa va dir que ell mateix havia patit la detenció il·legal i la tortura durant la dictadura militar, cosa per la qual cal pensar que segurament ha cercat la denúncia d'un passat recent i la teràpia per allunyar-se de traumes profunds. Una altra cosa és l'interès del film en un sentit cinematogràfic, perquè l'espectador indubtablement acompanyarà la investigació de la jutgessa però tindrà la sensació que és un viatge ja realitzat, que no aporta res de nou. Pel que fa a *Emotional Arithmetic* de Paolo Barzman, dir que era un dels films que havia creat més expectatives, tant per la temàtica tractada (els vells fantasmes dels camps de concentració nazi) com pels intèrprets (Susan Sarandon, Max Von Sydow i Christopher Plummer), expectatives que, no obstant, no es van veure complertes. La retrobada d'una dona que quan era nina va aconseguir lliurar-se del malson nazi amb qui va ser el seu salvador, podia haver donat per un film intens i potent. En canvi, el realitzador es limita a presentar-nos a aquesta nina molts d'anys després, plenament instal·lada amb la seva família als Estats Units i arrossegant qualche tipus de problema psicològic conseqüència del que va haver de viure, que quan es retroba amb el seu passat només pareix afectar-li un error sentimental. La intromissió del passat dins el si de la seva família no té més conseqüències que la incomoditat d'atendre les visites, les sobretaulas que podrien haver donat lloc a converses interessants s'eviten i els personatges es mouen per la casa com si estiguessin perduts, com si només cercassin reunir els 90 minuts del metratge estàndard d'una pel·lícula.

Els aires d'orient

Fent el comentari d'una altra edició del festival vam assenyalar la potència del cinema coreà. Doncs bé, també aquesta vegada la realitzadora Meejeung

Kim ha presentat *Goong nyeo* (*Sombres en el Palaciu*) demostrant que estam davant d'una de les cinematografies més interessants. L'acció se situa en el segle XVII en el món de les donzelles que viuen tancades en el recinte palatí, on les joves no tenen altra esperança que ser triades pel rei per compartir el seu llaç i conservar fins aleshores (malgrat les pressions dels altres homes del palau i malgrat els seus desigs juvenils) intacta la seva virginitat, perquè una altra cosa seria considerat una traïció penada amb la mort. La tranquil·litat palatina es torba amb la trobada d'una jove serventa que s'ha penjat. La metgessa que li fa l'autòpsia determina que no es tracta d'un suïcidi, sinó d'un assassinat, però es veurà pressionada per no modificar la versió oficial, la que ha determinat que la jove es va suïcidar. A partir d'aquí assistim a un conjunt d'intrigues, de secrets i de traïcions a què són ben aliens els membres de la família reial. Són tota una sèrie de trames construïdes per les guardianes de la tradició que no tenen altra objectiu que tenir atemorides les donzelles perquè no canviï, perquè tot sigui com ha estat al llarg dels segles. L'altra representació de cinema oriental va arribar de la Xina, amb *Exodus* de Pang Ho-Cheung, que parteix de la investigació d'una possible trama amb la qual les dones pretenen acabar amb tots els homes del planeta. El film té el començament més potent i estrany dels que hem vist en molt de temps, però després fa aigües per tot i malgrat l'originalitat de la trama resulta tremendament avorrit. Un altre cineasta oriental, Wayne Wang, ha presentat el film més intimista de la competició, amb la producció nord-americana *A Thousand Years of Good Prayers* (*Mil Años de Oración*), un retrat estremidor de la soledat en la gran ciutat, de les diferències entre cultures, de les distàncies que separen pares i fills, de com la vellesa és un valor a la baixa, de les mentides de la societat del benestar. Wang, amb una línia argumental senzillíssima —el viatge des de la Xina als Estats Units d'un pare jubilat per acompanyar la seva filla en les hores tristes posteriors al seu

divorci— va desgranant amb imatges netes totes les evidències que fan trontollar la societat actual i acaba per fer una obra tan petita com redona, tan particular com universal, tan entranyable com quotidiana, i té per això la col·laboració de l'actor que interpreta el pare perdut en aquest món nou (Henry O), la mirada del qual té tota l'eloqüència que els seus silencis amaguen.

Dones retraten dones

Quatre de les pel·lícules de la Secció Oficial que han estat dirigides per dones ens han fet una aproximació al món femení, amb personatges de tota mena. A més del film coreà ja comentat, l'argentina Anahí Berneri, s'acosta en *Encarnación* al personatge d'Erni Levier, una actriu instal·lada en la cinquantena a qui costa assumir el pas del temps i que l'èxit és una flor amb data de caducitat i que en el seu cas, la flor ja està pansida sense remei. Podria haver estat un retrat amb possibilitats per commoure, com a mínim per aconseguir que l'actriu tingués la complicitat de l'espectador, però no, la pel·lícula es queda només en anècdotes superficials. Molt més rendiment aconseguen les dues realitzadores espanyoles que entraven en la competició, amb uns quants paral·lelismes entre els dos films (tres dones protagonistes, famílies que se estenen més enllà del nucli tradicional, secrets amagats...). Iciar Bollaín amb *Mataharis* i Gracia Querejeta amb *Siete mesas de billar francés* han estat en la part alta de la classificació, pel que fa a la qualitat de les pel·lícules presentades. Les mataharis son tres dones detectius que comparteixen oficina en la Gran Vía madrilenya i que des de l'observació a què es veuen obligades pel treball que realitzen aprenen a mirar-se per dedins i treure a la llum coses que no acaben d'anar bé dins les seves vides. Bollaín una vegada més s'acosta a temes socials que tan s'agraeixen en la cinematografia espanyoles (les referències a la conciliació de la vida laboral i familiar i al paper que fan avui en dia els sindicats es mostren amb total correcció i són una bona mostra dels problemes reals de molts de treballadors d'aquest país). També Gracia Querejeta repeteix temàtica. Com en altres vegades la família torna a ser l'eix sobre el qual gira l'argument i la figura del pare cobra novament una importància i un valor en la vida d'Àngela, la seva filla, qui haurà d'aconseguir la complicitat de les persones que van acompanyar al seu pare abans de morir per deixar enrere vells fantasmes i donar una sortida a la seva vida. A més de la força del guió, de l'humor que corre còmodament per la història, malgrat la intensitat del drama, Querejeta disposa de la gran ajuda de dues actrius perfectes: Blanca Portillo i Maribel Verdú.

Al marge de Hollywood...

Quin gust tornar a trobar en Donosti un nou film de John Sayles! Vell conegut dels qui fa anys assis-

Gracia Querejeta

tim a la cita donostiarra, Sayles ens ha regalat una mirada nostàlgica al en l'Alabama dels anys 50 en El títol de la pel·lícula és el nom d'un vell club on una estupenda i vella cantant de canta dia rere dia per a quatre vells amics, mentre al local del costat els joves es barallen per aconseguir entrar-hi i ballar-hi amb la música tronadora que surt del tocadiscs que substitueix la veu càlida dels vells cantants de . El Honeydripper no pot fer front a les despeses i es veu obligat a tancar, però l'arribada inesperada al poble d'un jove que només du per equipatge una guitarra, ben podria ser la solució màgica per tornar al club el prestigi i la clientela que tant necessita. El desconegut Christopher Zalla ha estat a l'alçada de Sayles amb una pel·lícula sobre la immigració dels mexicans en la ciutat de Nova York. Encara que així descrit podria sonar com una pel·lícula més sobre immigrants, Zalla va molt més enllà i a més de contar una història de supervivència, parla dels llaços familiars, dels arribistes sense escrúpols, del mite dels somni americà, del desarrelament... ha estat una grata sorpresa per haver donat una nova mirada a un tema tan utilitzat pel cinema allunyant-se del tremendisme.

...I la vella Europa

Completen els films a competició tres pel·lícules europees, totes elles correctes, però que ràpidament passen a l'oblit. Manuel Poirier de la mà, com sempre, de Sergi López ha presentat un treball que dona voltes i voltes sobre la importància dels vells records materials i sobre la seva conservació. Poirier s'estanca en aquesta reflexió en més de tres quarts parts del metratge per resoldre-ho tot plegat amb la simple reflexió que el que importa no són les coses, el objectes, las cases que recordam, sinó els records

en si. Hans Weingartner, ja conegut per , reincideix en la temàtica dels antisistema en , treball que mostra les mentides del món de la televisió i de les formes de mesurar les audiències, a través d'un grup d'alcohòlics i delinqüents que liderats per una estrella de la televisió saturada de tanta pantomima, posen en evidència el joc brut dels qui programen. És impossible no combregar amb aquests grup de poca-soltes idealistes que aconseguen que la gent apaugui la televisió i parli amb el veïnat del darrer llibre que ha llegit, però com ja passava a , resulta bastant difícil creure's la proposta que peca de massa exageracions que la fan inversemblant. Des de Dinamarca ha arribat el film més desassossegant. Es tracta de de Simon Staho, interpretat per una excel·lent actriu, Noomi Rapace, ficada en la pell d'una jove sueca aspirant a actriu a Copenhaguen que ha de passejar per tots els càstings a què assisteix el seu nadó, que no para de plorar. És el retrat d'una caiguda en picat d'una jove amb esperança, fins a convertir-se en alguna cosa que només s'assembla a una persona.

I alguna cosa de Zabaltegi...

A més de les retrospectives que ofereix el Festival, enguany dedicades a Henry King, a Philippe Garrel, a Liv Ullmann (en la seva faceta de realitzadora) i al més recent cinema nòrdic (sota el títol de "Fiebre Helada", cicle del qual en aquest mateix exemplar de *Temps Moderns* us en donam complida informació), la panoràmica de cinema actual es completa amb la secció "Horizontes Latinos" (que ha inclòs l'única aportació mallorquina al Festival, amb *Yo de Rafa Cortés*) i amb "Zabaltegi", on tenen cabuda pel·lícules que ja han destacat a altres festivals a més de les primeres obres de realitzadors que plantegen propostes interessants. Del que hem vist a "Zabaltegi" convé seguir la pista a quatre films, que no se'ns haurien de passar en el moment de la seva estrena. *Caramel* és una coproducció entre França i el Líban dirigida per la jove Nadine Labaki que va aconseguir el premi del públic i el de la joventut. D'entrada, el fet que hagi gaudit d'aquests reconeixements espontanis lliurats directament pels espectadors ja fa pensar que el film deu tenir alguna cosa atractiva. És *Caramel* el retrat d'un grup d'amigues que regenten un perruqueria en el Beirut cristià. S'agraeix la imatge que ha transmès la realitzadora d'una ciutat oberta on la gent viu al marge dels conflictes, visió tan diferent a la que ens donen les imatges dels noticiaris de la televisió. És impossible no sentir simpatia per aquestes dones que lluiten per aconseguir que els seus somnis més terrenals es vegin complerts, però és ver que tot plegat resulta massa senzill i amb un excés d'edulcorant que finalment resta qualitat al conjunt. Molt més interessant és el treball d'una altra dona, el de Sarah Gavron en *Brick Lane*, fantàstic retrat d'una dona obligada a traslladar-se en la seva infantesa a Londres des del seu Bangladesh natal per casar-se amb un home molt més gran que ella. Els problemes d'adaptació, la dificultat de transmetre els valors a les seves filles

autèntiques londinenques, el dubte entre tornar o romandre, la necessitat de crear ponts entre cultures... Senzillament deliciosa és la nova aportació de Carlos Saura en el seu recorregut musical. Aquesta vegada sota el títol de *Fados*, el realitzador aragonès, com ja va fer en *Tango, Flamenco o Iberia*, s'acosta a la música portuguesa amb una successió dels fados més coneguts i millors en les veus més importants, però també mostrant l'arrelament popular d'aquestes composicions, combinant coreografies d'una estètica acurada, imatges de la història recent de Portugal i apostes interessants com pot ser la mescla de dos gèneres tan representatius com el fado i el flamenc. Finalment és obligat comentar *4 luni, 3 saptamini si 2 zile (4 meses, 3 semanas y 2 días)* del romanès Cristian Mungiu, excel·lent treball que ja va aconseguir la Palma d'Or en el passat festival de Cannes. El film és per damunt de tot un cant a l'amistat, una mostra de la generositat del sentiment amistós, alhora que una denúncia dels darrers temps de l'era comunista. De visió obligada quan l'estrenin.

Enguany el palmarès de Sant Sebastià no ha estat polèmic, certament entre les obres a concurs hi havia moltes dignes d'anar-se'n amb premi. El repartiment que es va fer és encertat, en el sentit que tots els que figuren en el palmarès són mereixedors de figurar-hi, però per fer justícia caldria citar els següents oblidats: *Padre Nuestro* de Christopher Zalla, *Eastern Promises (Eastern Promises)* de David Cronenberg, *Mataharis* d'Iciar Bollaín i el nom d'una actriu tan immensa com Blanca Portillo que és Maribel Verdú. Però el jurat és el jurat i els premis limitats. El repartiment va quedar de la següent manera:

Conxa d'Or a la millor pel·lícula

A Thousand Years of Good Prayers, Wayne Wang (EUA)

Premi especial del jurat

Buda Az Sharm Foru Rikht/Buddha Collapsed Out Of Shame, Hana Makhmalbaf (Irán-França)

Conxa de Plata al millor director

Nick Broomfield, Battle For Haditha (Gran Bretanya)

Conxa de Plata a la millor actriu

Blanca Portillo, Siete mesas de billar francés (Espanya)

Conxa de Plata al millor actor

Henry O., A Thousand Years Of Good Prayers (EUA)

Premi del jurat a la millor fotografia

Charlie Lam, Ceot Oi Kap Gei/Exodus (Hong Kong)

Premi del jurat al millor guió ex-aequo

Gracia Querejeta i Daniel Planell, Siete mesas de billar francés (Espanya)
John Sayles, Honeydripper (EUA)